

Nederland doorstaat vergelijking met buitenland

Het gaat in de media vaak over de kwaliteit van de kinderopvang. En dan meestal niet in positieve zin. Dat is onterecht, blijkt uit onderzoek van de Universiteit Utrecht en onderzoeksbureau Sardes. Nederland kan bovendien de vergelijking met omringende landen gemakkelijk aan.

 Astrid van de Weijenberg **Fotolia**

D

De kwaliteit van de Nederlandse kinderopvang is stabiel en van een behoorlijk niveau. Dat concluderen Pauline Slot (Universiteit Utrecht) en Ijsbrand Jepma (Sardes) van de Landelijke Kwaliteitsmonitor Kinderopvang (LKK). De resultaten over 2017 zijn onlangs gepubliceerd.

De gemeten emotionele kwaliteit varieert van voldoende tot goed. En dat is aan de hoge kant als we het vergelijken met andere landen in Europa. Het pedagogische klimaat blijkt in alle opvangsoorten 'affectief-inclusief'. Kinderen krijgen persoonlijke aandacht, knuffels en troost. Alle kinderen doen mee en ze voelen dat ze erbij horen. Bij de verschillende activiteiten die aangeboden kunnen worden, ligt de nadruk vooral op spel. De pedagogisch medewerker begeleidt kinderen daarbij, vooral in de kinderdagopvang en

Methode van onderzoek

De Landelijke Kwaliteitsmonitor Kinderopvang (LKK) gaat jaarlijks kwaliteitsmetingen doen. De eerste was in 2017 en het onderzoek loopt door tot en met 2020; met een mogelijke verlenging tot 2025. De meting is gericht op alle vormen van kinderopvang: kinderdagverblijven, peutergroepen, bso en gastouderopvang. Het is de eerste keer dat alle opvangtypen op hetzelfde moment zijn meegenomen. De onderzoekers hebben een breed scala aan onderzoeksinstrumenten gebruikt, zoals het internationale observatie-instrument CLASS, wat vergelijking met andere landen mogelijk maakt. Daarnaast keken de onderzoekers naar de interactie van individuele kinderen met de pm'ers. En ook naar hun welbevinden en naar hun betrokkenheid bij het spel (met de Laevers-schalen die ook zijn gebruikt in MeMoQ-onderzoek in Vlaanderen). Zo kan er niet alleen wat gezegd worden over het gemiddelde van een groep, want de indi-

viduele verschillen in een groep zijn vaak groot. Daarnaast zijn pedagogisch medewerkers gevraagd om vragenlijsten in te vullen; niet alleen over hoe zij hun werk beleven, maar ook welke activiteiten zij aanbieden aan kinderen. Deze aanvullende instrumenten maken ook internationale vergelijkingen mogelijk. In totaal zijn 31 groepen voor kinderopvang, 33 groepen voor peuteropvang, 33 groepen voor buitenschoolse opvang en 57 gastoudergezinnen onderzocht. De groepen in de kinderopvang betroffen zowel horizontale groepen als verticale groepen. Sommige kinderopvangorganisaties meldden zich enthousiast aan. Dat is fijn, maar voor het onderzoek is een aselechte steekproef genomen. Ijsbrand Jepma: 'Dat geldt ook voor de groepen die we bezochten. Dus niet "ga maar naar groep Oranje, want daar staan twee keien van pedagogisch medewerkers." Het is "don't call us, we call you."'

peuteropvang. Ze doen dat veel minder bij de bso. Maar dat is logisch, want daar vindt vooral vrij spel plaats. Het onderzoek is uitgevoerd in opdracht van het Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid. Universiteit Utrecht en onderzoeksbureau Sardes nemen het onderzoek naar de kwaliteit van de kinderopvang over van het Nederlands Consortium Kinderopvang Onderzoek (NCKO).

Beter benutten

Bij een gerichte activiteit is er meer interactie die bovendien van hogere kwaliteit is dan bij vrij spel, zegt Pauline Slot. 'Dat zien we terug bij individuele observaties van de interactie, het welbevinden en de betrokkenheid van kinderen. Door individuele observaties zie je ook heel goed welke activiteiten welke kwaliteit hebben. Wat daarbij opvalt is dat routinematige activiteiten, zoals eten en drinken, dagelijks veel tijd opslokken en weinig kwaliteit bieden. Dit soort momenten zouden beter benut kunnen worden.' IJsbrand Jepma: 'Dat zie je ook in de gastouderopvang. Een gastouder die zwijgt bij het eten. Of die met haar eigen huishoudelijke activiteiten bezig is en het kind zit er maar verloren bij. Deze momenten worden dan niet aangegrepen om er wat meer van te maken. Natuurlijk kan het ook een bewust moment van

stilte zijn. Dat is te billijken als het beredeneerd gebeurt. De vraag is dus: kan een pedagogisch medewerker het uitleggen?'

Educatieve kwaliteit

Meer maken van het moment, daar schort het nog wel eens aan. Bij alle vormen van opvang. De educatieve kwaliteit scoort namelijk lager dan de emotionele kwaliteit. Slot: 'Dat was ook al in het NCKO-onderzoek en het Pre-COOL-onderzoek. We zien het terug bij alle opvangtypen. Alleen bij de peuteropvang is die educatieve kwaliteit iets

'Wat opvalt is dat routinematige activiteiten, zoals eten en drinken, dagelijks veel tijd opslokken en weinig kwaliteit bieden'

hoger. En we zien het ook in de landen om ons heen.' Jepma: 'Dat is jammer, want dit is nu juist de plus die pedagogisch medewerkers kunnen bieden.'

>

Gastouders gezocht

Ook de kwaliteit van de gastouderopvang is van behoorlijk niveau, maar de verschillen zijn groot. Zo scoort de gastouderopvang gemiddeld hoger op interactie met individuele kinderen, maar de variatie tussen gastouders is ook groter. 'Sommige gastouders zakken echt door het ijs', zegt onderzoeker IJsbrand Jepma. Bijna wanhopig zochten de onderzoekers naar gastouders die mee wilden doen aan het kwaliteitsonderzoek. Jepma: 'We wilden er 80 hebben, maar hebben er na heel veel tijd en energie 57 gevonden. Aan de ene kant was het landelijke register LRKP erg vervuild, maar gastouderbureaus, gastouders of ouders wilden

vaak ook niet meewerken. Misschien omdat het een jonge sector is die nog niet zo gewend is aan onderzoek. Maar tegelijkertijd voelt de gastouderbranche zich vaak achtergesteld. Dit is dus hét moment om te laten zien wat je als gastouderbranche in huis hebt. We hebben nu ook de brancheorganisaties opgeroepen om hun achterban te mobiliseren.' Jepma hoopt om meer medewerking bij de volgende ronde. Ook al omdat uit het onderzoek blijkt dat de kwaliteit van de gastouderopvang erg uiteenloopt. Die conclusie is nog met veel slagen om de arm, want gedacht wordt dat de steekproef mogelijk een te positief beeld schetst.

Er is wel in alle soorten opvang veel aandacht voor exploratief spel, sociaal spel en taal. Maar weinig voor creatieve en muzikale vorming, ontluikend rekenen, wetenschap en technologie, en burgerschapsvorming. De kwaliteit van de bso lijkt ook wel iets dalende, vergeleken met het voorgaande onderzoek van het NCKO. 'Maar dat zeg ik met veel slagen om de arm', nuanceert Slot. 'De steekproef is klein, dus ben ik voorzichtig. Het kan ook zijn dat andere regio's, met meer concurrentie, een ander beeld laten zien. Maar de bso's die wij hebben gezien profileren zich minder op sport, natuur, kunst en creativiteit dan in het verleden. Dat zien we, maar dat zeggen ze zelf ook. Het aanbod op dat gebied is niet overweldigend.'

Verticaal, horizontaal

Een andere opmerkelijke uitkomst is het verschil tussen verticale en horizontale groepen. Ook hier zijn de onderzoekers weer voorzichtig, want ze hebben in totaal slechts 31 groepen bekeken. 'Toch zien we die verschillen overal terug. Er is minder interactie in verticale groepen, en zelfs de structuurkenmerken als kwaliteit van ruimte

en materiaal zijn er minder.' Het is blijkbaar moeilijker om een passend aanbod te doen voor baby's. En jonge baby's vragen instant-aandacht. Dat maakt het werk van de pedagogisch medewerker in een verticale groep meer ad hoc, ook voor de overige kinderen in de groep. Het is, denkt Slot, zowel een kwestie van tijd als van bewustzijn. 'Want op sommige groepen zien we dat het wel lukt om bewust momenten te creëren om baby's aandacht te geven, bijvoorbeeld tijdens het middagslaapje van de peuters. Bewust interactie met een klein groepje kinderen zorgt voor meer kwaliteit dan steeds de hele groep bij een activiteit betrekken of het maar laten gebeuren.' Jepma maakt zich bezorgd over het verschil in kwaliteit tussen verticaal en horizontaal. 'Babygroepen zijn duurder. Zeker met de komst van de nieuwe beroepskracht-kindratio. De verwachting is dat er om bedrijfseconomische redenen meer verticale groepen zullen ontstaan. Dat moet een belangrijk discussiepunt zijn bij de invoering van de bkr. Die is ervoor bedoeld om het beter te maken voor baby's, maar kan wel eens als onbedoeld effect hebben dat het slechter wordt.'

Professionalisering

Ook pedagogisch medewerkers en gastouders zelf zijn gevraagd naar hun welbevinden. Ze zijn overwegend (heel) positief over hun werk. Ze ervaren weinig werkstress. Wel is het aanbod aan professionaliseringsactiviteiten gemiddeld matig, 'met weinig frequent pedagogisch-inhoudelijk overleg met collega's of collega-gastouders en leidinggevenden. Dit beeld verschilt niet sterk tussen de opvangsoorten. Met uitzondering van de gastouderopvang, waar de aandacht voor professionalisering duidelijk nog minder is.' Jepma: 'Er is de afgelopen jaren veel beleidsaandacht geweest voor kwaliteit. Sinds 2005 zijn er extra miljoenen vrijgemaakt. En dat zie je terug. Het kwaliteitsbesef is hier heel goed.' <

HET COMPLETE RAPPORT IS TE LEZEN OP WWW.MONITORLKK.NL.

